

EDUKACINĖS REABILITACIJOS MOKSLO YPATUMAI VIDURIO IR RYTŲ EUROPOJE

Dejana Bouillet
Zagrebo universitetas, Kroatija

Šis darbas yra tyrimo „Mokslinė veikla, bendradarbiavimas ir orientacija į socialinius mokslus Kroatijoje ir kitose posocialistinėse Europos šalyse“, kurį finansavo Kroatijos mokslo fondas (IP-2014-09-9351), dalis. Pagrindinė tyrėja – Maja Jokić iš Zagrebo socialinių tyrimų instituto (Kroatija).

Anotacija

Mokslo žurnalai yra vieni svarbiausių informacijos šaltinių, kalbant apie edukacinės rehabilitacijos situaciją, turinį ir kitus jos svarbius bruožus. Šios srities mokslo žurnalų turinio analizė nušviečia jos pagrindines tendencijas ir raidą. Straipsnio tikslas – išanalizuoti pagrindinius edukacinės rehabilitacijos praktikos skiriamuosius bruožus Vidurio ir Rytų Europos šalyse, konkrečiai 15-oje posocialistinių šalių, kuriuose praėjusio amžiaus 9 dešimtmetyje vyko esminiai politiniai ir socialiniai pokyčiai. Šis tyrimas apima 4 mokslo žurnalus, kuriuose edukacinės rehabilitacijos mokslininkai publikavo didžiąją dalį atlikto mokslinio darbo laikotarpiu nuo 2008 m. iki 2016 m.: *Croatian Review of Rehabilitation Research (Kroatijos mokslinių tyrimų rehabilitacijos tema apžvalga)*, *Journal of Special Education and Rehabilitation (Žurnalas apie specialųjį ugdymą ir reabilitaciją)*, *Research in Developmental Disabilities (Moksliniai tyrimai vystymosi negalių tema)* ir *Special Education (Specialusis ugdymas)*. Tyrimas grindžiamas 273 publikuotų anotacijų analize, taikant kiekybinę turinio analizę.

Pagrindinė hipotezė, kad Europos posocialistinių šalių edukacinės rehabilitacijos mokslas išsiskiria savo turiniu ir metodais, kurių pagrindinis tikslas yra plėtoti mokslškai patikrintas intervencijas, prisidedančias prie įvairių sunkumų turinčių asmenų vystymosi, švietimo ir socialinės padėties gerinimo, buvo iš dalies patvirtinta. Nustatyta, kad šių šalių edukacinės rehabilitacijos mokslo turinys ir metodai skiriasi nuo kitų šalių, tačiau nebuvo patvirtinta, kad dominuoja mokslškai patikrintos intervencijos. Edukacinės rehabilitacijos mokslui pirmiausia būdingos tam tikros neįgalių asmenų specifinių gebėjimų temos, pateikiant įvairių intervencinių metodų efektyvumo analizę – ji pateikiama trečdalyje publikacijų. Apibendrinant galima teigti, kad šio tyrimo rezultatai rodo, jog reikia toliau tobulinti mokslinę veiklą Vidurio ir Rytų Europos edukacinės rehabilitacijos mokslo srityje tiek taikant įvairesnes mokslines metodikas, tiek skiriant dėmesį pačioms intervencijoms (įskaitant įvertinimą, bet taip pat ir teorinį pagrindimą, galvojant apie jų prasmingumą).

Esminiai žodžiai: turinio analizė, edukacinės rehabilitacijos mokslas, Vidurio ir Rytų Europa, mokslo žurnalai.

Įvadas

„Mokslo ir tam tikrų mokslo disciplinų vystymosi greitis ir dinamika priklauso nuo metodologijos kūrimo, naujų mokslinių tyrimų metodų ir instrumentų taikymo, mokslinės bendruomenės atvirumo ir kūrybiškumo“ (Jokić, Zauder, Letina, 2012, p. 9). Be to, gerai žinoma, kad tam tikros disciplinos mokslinį patikimumą lemia jo metodas arba metodai, padedantys formuluoti teorijas ar hipotezes apie konkrečios disciplinos subjektą, taip pat ir metodai, naudojami disciplinos pagrindinėms teorijoms išbandyti. Kalbant apie edukacinės reabilitacijos mokslą*, duomenų rinkimas, analizė, aiškinimas ir tyrimo rezultatai yra skirti socialinių, ugdymo, terapinių ir kitų gerovės veiksnių poveikio asmenims ir (arba) socialinėms grupėms, kurios dėl įvairių priežasčių yra patyrusios socialinės atskirties riziką, supratimui, apibūdinimui, prognozavimui ir (arba) kūrimui (Gersten ir kt., 2005; Mertens, 2015; Vaughn, Swanson, 2015). Tai yra palyginti nauja ir maža mokslo bendruomenė, kuri susiduria su sudėtingais moksliniais ir profesiniais iššūkiais, turint omenyje gyventojų, su kuriais ji susijusi, įvairovę ir sudėtingumą. Edukacinės reabilitacijos mokslo pagrindą sudaro daugialypis priežastingumas, kai kalbame apie įvairaus pobūdžio sunkumų kilmę, įskaitant etiologinius ir fenomenologinius jų aspektus, skirtingos socialinės aplinkos ypatumus, ugdymo ir reabilitacinių intervencijų vartotojų asmenines savybes, taip pat pačių intervencijų ypatumus.

Salend (2011) apibrėžia edukacinę reabilitaciją kaip mokslo discipliną, apimančią specialiai parengtų ir suderintų visapusiškų tyrimo procedūrų, nukreiptų į vertinimą (diagnozę), ugdymą ir įvairias terapines paslaugas asmenims, turintiems vystymosi, mokymosi, elgesio sunkumų ir sergantiems lėtinėmis ligomis, sudarymą, plėtojimą ir tobulinimą. Be to, edukacinės reabilitacijos tyrimai yra skirti neįgaliųjų lygiateisiškumui patvirtinti, siekiant skatinti jų dalyvavimą visose socialinio gyvenimo srityse lygiomis teisėmis su kitais (pavyzdžiui, ugdyme, darbo rinkoje, šeimoje, pilietinėje visuomenėje ir t. t.). Pritaikant mokslinių tyrimų rezultatus praktikoje, vystosi pati mokslo disciplina: formuojami jos tikslai, profesinis identitetas, akademiniai standartai ir kiti edukacinės reabilitacijos specialistų profesinės veiklos aspektai (Leahy, 2017). Tikimasi, kad mokslas pagerins profesinę praktiką, sujungdamas mokslinius įrodymus apie edukacinės reabilitacijos veiklą konkrečioje aplinkoje, siekiant sukurti veiksmingas intervencijas, arba prisidėdamas prie praktinio darbo planavimo, remiantis gerai žinomais empiriniais įrodymais, duodančiais pageidaujamus intervencijos rezultatus (Rice ir kt., 2010).

* Šiame straipsnyje vartojamas terminas „edukacinės reabilitacijos mokslas“, nes jis yra įprastas tose šalyse, į kurias šis tyrimas yra orientuotas (Vidurio ir Rytų Europoje); jis taip pat pabrėžia dviejų šios srities aspektų (švietimo ir reabilitacijos) lygiavertę svarbą.

Kadangi moksliniai tyrimai atlieka lemiamą vaidmenį, tobulinant edukacinės reabilitacijos praktiką, mokslo žurnalai yra vieni svarbiausių šaltinių, suteikiančių informacijos apie pačios mokslo disciplinos būklę, turinį ir kitas svarbias savybes (Nolen, 2009). Tam tikro regiono mokslo žurnalų turinio analizė nušviečia jos pagrindines tendencijas ir raidą (Minton, Morris, Yaites, 2014). Mokslinis darbas yra vertinamas kaip informacijos šaltinis, siekiant tobulinti profesinę praktiką, o temos, kurioms jis skiriamas, netiesiogiai atspindi profesinę edukacinės reabilitacijos praktiką konkrečioje geografinėje vietovėje ir laike, ypač jo turinys, teorinės koncepcijos ir galimybės įgyvendinti pačios mokslo disciplinos mokslinius ir teorinius pasiekimus (Skledar, 2005). Trumpai tariant, publikacijų turinio analizės tikslas yra ištirti edukacinės reabilitacijos mokslo būklę kaip atspirties tašką, kalbant apie jo tobulinimo ir vystymo poreikius bei kryptis.

Demirok, Baglama ir Besgul (2015), apibendrinami edukacinės reabilitacijos mokslo publikacijų ir žurnalų turinio analizės rezultatus, nurodo, kad mokslininkams reikia aktyviau dalyvauti tiriant intervencijas, kurios yra daug geriau išnagrinėtos amerikiečių literatūroje, lyginant su Europos literatūra. Tuo pat metu Vaughn ir Swanson (2015) pažymi didelį edukacinės reabilitacijos tyrimų indėlį, gerinant intervencijas ir mokymosi būdus ne tik sunkumų patiriančioms vaikams, bet ir įprastai besivystantiems mokiniams. Haber ir kt. (2016) taip pat nurodo, kad neseniai padaugėjo literatūros apie įvairias intervencijas, kurių veiksmingumas gali būti vidutiniškai moksliai patvirtintas. Woo, Goo ir Lee (2016) išanalizavo sunkumus aprašančias publikacijas, kurias per laikotarpį nuo 2003 iki 2013 metų išleido 10 svarbiausių JAV žurnalų. Jie padarė išvadą, kad empiriniu ir teoriniu (konceptualiuoju) pagrindu grindžiamas vienodas publikacijų skaičius. Empirinėse publikacijose dominuoja kiekybiniai tyrimai, žymiai mažiau publikacijų pagrįsta kokybiniais ir mišriais metodais. Didžioji dauguma publikacijų buvo skirta specifinėms vystymosi negalioms, trečdalis – specifiniams mokymosi sunkumams, o mažiau nei ketvirtadalyje buvo analizuojamos kitos temos. Įdomu tai, kad apskritai žurnaluose, kuriuose rašoma įvairiomis temomis, dominuoja lyties ir seksualinės orientacijos, skirtingų pasaulėžiūrų temos, o apie vystymosi sunkumus rašoma mažiau (Woo, Goo, Lee, 2016).

Tyrimo tikslas yra analizuoti pagrindinius edukacinės reabilitacijos mokslo bruožus Vidurio ir Rytų Europos šalyse – būtent 15-oje posocialistinių šalių, kuriose ne taip seniai (XX a. 9 dešimtmetyje) vyko dideli politiniai ir socialiniai pokyčiai. Tarp jų yra 11 ES narių (Bulgarija, Kroatija, Čekija, Estija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Vengrija) drauge su 4-iomis buvusios Jugoslavijos respublikomis, kurios šiuo metu kandidatuoja į ES (Bosnija ir Hercegovina, Serbija, Juodkalnija, Makedonija). Yra gerai žinoma, kad dauguma buvusių socialistinių šalių turi panašių problemų, tačiau jas sprendžia, taikyda-

mos skirtingus metodus ir modelius, todėl skirtingi ir pokyčių padariniai (Ilišin, Radin, 2002). Taigi, bendra Europos posocialistinių šalių praeitis tampa vis mažiau ir mažiau atpažįstama, o tai atspindi visus žmogaus veiklos aspektus, įskaitant mokslinę veiklą (Radó, 2011).

Edukacinės reabilitacijos mokslas plėtojamas visose šalyse, įtrauktose į šią analizę, tačiau kaip įvairių mokslo sričių dalis yra dėstomas skirtinguose fakultetuose. Kroatija, Bosnija ir Hercegovina, Serbija, Vengrija, Bulgarija ir Lietuva turi savarankiškus edukacinės reabilitacijos mokslo fakultetus, o kitose šalyse edukacinė reabilitacija yra dėstoma edukologijos fakultetuose (Lenkija, Rumunija, Slovakija, Čekija, Slovėnija, Estija), socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetuose (Makedonija, Juodkalnija) arba medicinos fakultete (Latvija).

Autoriai sutaria, kad šis mokslas vystosi lėčiau, nei vyksta mūsų stebimi pokyčiai Vakarų Europoje ir kitose išsivysčiusiose pasaulio dalyse (Paldam & Tinggaard Svendsen, 2000). Kwiek (2011) mano, kad taip yra todėl, kad švietimo sistema yra labai centralizuota, daugiau dėmesio yra skiriama formalių kvalifikacijų, o ne realių kompetencijų įgijimui, egzistuoja stiprus ryšys tarp socialinių mokslų ir šalies politinių tikslų (pirmiausia tai kyla dėl valstybės finansuojamo mokslo) ir kiti panašūs veiksniai.

Šiame tyrime išanalizuotos pagrindinės 15 posocialistinių Europos šalių mokslininkų publikacijos nuo 2008 iki 2016 metų, siekiant sužinoti svarbiausius šiuolaikinio edukacinės reabilitacijos mokslo bruožus Europos posocialistinėse šalyse. Tyrimas yra pagrįstas publikacijų anotacijų turinio analize, taikant kiekybinę turinio analizę; kitaip tariant, mokslškai pagrįsta kiekybine pagrindinių idėjų, teksto turinio ar kitos reikšmingos medžiagos analize (Neuendorf, 2017; Krippendorff, 2013). Kiekybinis turinio analizės aspektas reiškia, kad tai yra kiekybinio įvertinimo rezultatas, skaičiuojant ir sujungiant tam tikrus analizės vienetus arba skaičiuojant prieš tai nustatytų kategorijų pasikartojimo dažnius (Manić, 2014).

Šis tyrimas yra skirtas vyraujančio turinio ir metodų analizei mokslininkų iš 15 posocialistinių Europos šalių mokslinėse publikacijose edukacinės reabilitacijos tema per nustatytą laikotarpį 4-iose reprezentatyviuose žurnaluose. Tyrimas remiasi prielaida, kad Europos posocialistinių šalių edukacinės reabilitacijos mokslas pasižymi jam būdingu turiniu ir metodais, turint pagrindinį tikslą plėtoti mokslškai patikrintas intervencijas, kurios prisideda prie asmenų, turinčių įvairių sunkumų, vystymosi, ugdymo ir socialinės padėties gerėjimo.

Tyrimo metodai

Tyrimo imtis buvo suformuota atliekant paiešką *Scopus* duomenų bazėje. *Scopus* yra didžiausia multidisciplininės mokslinės literatūros rinkoje egzistuo-

janti duomenų bazė ir kadangi prieš atranką žurnalus ir straipsnius rūpestingai atrenka redakcinių kolegijų darbuotojai, ši duomenų bazė yra tinkama ir aukšto lygio (Chadegani ir kt., 2013). Šiame tyrime neanalizuojama pačių žurnalų ir straipsnių kokybė, bet jais naudojamos kaip atskaitos tašku duomenims, susijusiems su tyrime keliamais klausimais. Duomenų bazėje buvo identifikuoti tie socialinių mokslų leidiniai, kuriuose bent vienas iš autorių buvo iš kurios nors vienos iš 15-os Europos posocialistinių šalių. Paieška buvo papildomai sutrumpinta, apsiribojant laikotarpiu nuo 1996 iki 2016 m., taip pat tomis publikacijomis, kuriose buvo anotacijos. Laikotarpis buvo dar labiau sutrumpintas iki 2008–2016 m., kadangi iki tol atrinkti žurnalai nebuvo indeksuoti *Scopus* duomenų bazėje.

Pasirinktus žurnalus kiekvienos srities ekspertai perklasifikavo pagal Tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos klasifikacijos sistemą (OECD, 2007), remdamiesi išsamiomis išvalgomis apie kiekviename iš analizuojamų žurnalų keliamą tikslą ir nagrinėjamas problemas. Šiam tyrimui buvo atrinkti 23 žurnalai, skirti edukacinės reabilitacijos mokslui, kuriuose buvo paskelbti Vidurio ir Rytų Europos mokslininkų darbai.

Iš šių 23 žurnalų per pasirinktą laikotarpį mokslininkai iš posocialistinių Europos šalių daugumą savo darbų paskelbė 4 žurnaluose: *Croatian Review of Rehabilitation Research* (Kroatijos mokslinių tyrimų reabilitacijos tema apžvalga), *Journal of Special Education and Rehabilitation* (Žurnalas apie specialųjį ugdymą ir reabilitaciją), *Research in Developmental Disabilities* (Moksliniai tyrimai vystymosi negalių tema) ir *Special Education* (Specialusis ugdymas). Reikia pažymėti, kad šie 4 žurnalai neapima visos Vidurinės ir Rytų Europos edukacinės reabilitacijos srities, bet buvo atrinkti pagal šio konkretaus tyrimo metodologiją, nes tai yra žurnalai, kurie skirti tik edukacinės reabilitacijos mokslui.

Kiti žurnalai buvo leidžiami už Vidurio ir Rytų Europos ribų: *British Journal of Developmental Disabilities* (Britanijos žurnalas apie vystymosi negalias) (2 publikacijos); *British Journal of Special Education* (Britanijos žurnalas apie specialųjį ugdymą) (1 publikacija); *European Journal of Special Needs Education* (Europos žurnalas apie specialiųjų poreikių ugdymą) (7 publikacijos); *International Journal of Disability, Development and Education* (Tarptautinis žurnalas apie negalių, vystymąsi ir ugdymą) (4 publikacijos); *International Journal of Psychosocial Rehabilitation* (Tarptautinis žurnalas apie psichosocialinę reabilitaciją) (2 publikacijos); *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* (Žurnalas apie taikomuosius tyrimus protinių negalių srityje) (3 publikacijos); *Journal of Intellectual and Developmental Disability* (Žurnalas apie protines ir vystymosi negalias) (3 publikacijos); *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities* (Žurnalas apie su protine negalia susijusią politiką ir praktiką) (4 publikacijos); *Journal of Research in Special Educational Needs* (Žurnalas apie tyrimus speci-

aliųjų ugdymosi poreikių srityje) (3 publikacijos); *Logopedics Phoniatrics Vocology* (*Logopedija, foniatrija, vokologija*) (1 publikacija); *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities* (*Ugdymas ir lavinimas, esant autizmo ir vystymosi negalioms*) (1 publikacija); *Emotional and Behavioural Difficulties* (*Emociniai ir elgesio sunkumai*) (4 publikacijos); *Journal of Developmental and Physical Disabilities* (*Žurnalas apie vystymosi ir fizines negalias*) (3 publikacijos), *Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps* (*Asmenų, turinčių sunkių negalių, asociacijos žurnalas*) (1 publikacija); *International Journal of Special Education* (*Tarptautinis žurnalas apie specialųjį ugdymą*) (5 publikacijos); *Journal of Social Work in Disability and Rehabilitation* (*Žurnalas apie socialinį darbą negalios ir reabilitacijos srityse*) (1 publikacija); *Journal of Learning Disabilities* (*Žurnalas apie mokymosi negalias*) (4 publikacijos); *Infants and Young Children* (*Kūdikiai ir maži vaikai*) (1 publikacija); *International Journal of Early Childhood Special Education* (*Tarptautinis žurnalas apie specialųjį ugdymą ankstyvojoje vaikystėje*) (1 publikacija).

Kadangi daugumoje iš minėtų žurnalų yra nedaug tikslinių publikacijų, tyrimas apėmė 273 straipsnius 4 žurnaluose. Trys iš jų yra leidžiami Vidurio ir Rytų Europos šalyse, vienas – Vakarų Europoje. *Croatian Review of Rehabilitation Research* (*Kroatijos mokslinių tyrimų reabilitacijos tema apžvalga*) leidžiamas Kroatijoje, *Journal of Special Education and Rehabilitation* (*Žurnalas apie specialųjį ugdymą ir reabilitaciją*) – Makedonijoje, *Special Education (Specialusis ugdymas)* – Lietuvoje, o *Research in Developmental Disabilities* (*Moksliniai tyrimai vystymosi negalių tema*) – Jungtinėje Karalystėje.

Kodavimas ir duomenų analizė

Siekiant sužinoti publikacijų skaičių, temų įvairovę ir taikomą metodologiją, anotacijos iš pasirinktų žurnalų, kurie yra indeksuoti *Scopus* duomenų bazėje, buvo suskirstytos pagal:

- leidimo metus;
- tyrimo klausimą;
- nagrinėjamų asmens patiriamų sunkumų pobūdį (nesukonkretinti sunkumai, daugybiniai sunkumai, bendroji populiacija, specifiniai mokymosi sunkumai, intelekto sunkumai, kalbos, balso ir kalbėjimo sunkumai, motorikos sunkumai, regos sutrikimai, klausos sutrikimai, autizmo sutrikimai, lėtinės ligos, elgesio problemos; įvairūs);
- publikacijos tipą (originalus mokslinis tyrimas arba mokslinė apžvalga).

Teminės grupės buvo suformuotos, nusakant jas abstrakčiu turiniu, kada dėmesys sutelkiamas į darbą, orientuotą į vartotoją, edukacinės reabilitacijos intervencijas ar įvairių sunkumų socialinius aspektus. Remiantis šiuo kriterijumi, buvo apibrėžtos 7 teminės grupės:

- *vardotojų gebėjimai ir savybės* (pvz., prisitaikanti elgsena, balso ir kalbėjimo gebėjimai, funkciniai gebėjimai, socialiniai įgūdžiai ir gebėjimai, bendravimas ir motoriniai įgūdžiai ir gebėjimai etc.);
- *sunkumų dažnumas, klasifikavimas, aprašymas ir diagnostika* (pvz., agresyvaus elgesio pasireiškimas, įvairių sunkumų klinikinė perspektyva, lėtinės ligos, patyčių dažnumas, klasifikacijos sistemos, testų ir kitų instrumentų metrinės savybės...);
- *pagalbos sistemos sunkumų turintiems asmenims* (pvz., asmeniniai padėjėjai, diskriminacija, neįgaliųjų socialinė padėtis, švietimo įstaigų inkliuzinė kultūra, švietimo pagalbos sistemos, specialistų ugdymas, su neįgaliais asmenimis susijusi viešoji politika ir teisės, specialiosios ir bendrojo ugdymo mokyklos...);
- *terapija ir intervencijos* (pvz., meno terapijos aprašymas ir (arba) įvertinimas, ankstyvosios intervencijos, elgesio terapija, reabilitacija ir darbinio įgalinimo modeliai, įvairiapusis gydymas...);
- *tėvystė* (pvz., šeimos aplinka, socialinė ir ekonominė padėtis, tėvų prisitaikymas prie vaiko sunkumų, tėvystė tarp neįgaliųjų...);
- *mokslinės temos* (vertinimo instrumentų pagrįstumas, epistemologiniai svarstymai, intervencijos modeliai...).

Moksliniai tyrimai taip pat buvo suskirstyti pagal šiuos požymius:

- taikytas analizės metodas (kiekybinis, kokybinis arba mišrių metodų tyrimo dizainas);
- taikytas duomenų rinkimo metodas (klausimynai, testai ir užduotys, interviu, turinio analizė, atvejo studija ir kelių metodų derinys);
- tyrimo tipas (koreliacinis, aprašomasis, eksperimentinis);
- imties charakteristikos (dydis ir įvairovė).

Straipsniai, priskirti prie *koreliacinių tyrimų*, – tai tokie straipsniai, kuriuose siekiama rasti ryšius tarp kintamųjų grupės ar grupių (analizuotos savybės), o publikacijos, kurios buvo priskirtos prie *aprašomųjų tyrimų*, – tai publikacijos, kuriomis siekiama rasti svarbių bendrų bruožų populiacijoje ar reiškinyje, įskaitant jų palyginimą ir įvertinimą. Straipsniai, priskirti prie *eksperimentinių tyrimų*, – tai visos tos publikacijos, kur siekiama analizuoti kokio nors iš anksto apgalvoto veiksnio (paprastai intervencijų) poveikį, kad būtų galima nustatyti, kaip jis paveikia skirtingus aptariamo dalyko požymius.

Duomenys buvo išanalizuoti aprašomuoju lygiu pagal absoliučius dažnius žurnalo, kuriame buvo paskelbtas straipsnis, atžvilgiu.

Rezultatai ir diskusija

Visoje imtyje dominuoja moksliniai tyrimai (88,6 %, f=242, N=273), buvo tik 31 (11,3 %, N=273) mokslinė apžvalga. Dauguma (48 %, f=133, N=273) jų buvo paskelbti žurnale *Croatian Review of Rehabilitation Research* (Kroatijos mokslinių tyrimų reabilitacijos tema apžvalga), o kituose trijuose žurnaluose yra panašiai tiek pat publikacijų, kurių autoriai yra iš 15-os posocialistinių Europos šalių (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Publikacijų pasiskirstymas pagal tipą ir žurnalą, kuriame straipsnis buvo publikuojamas

	<i>Croatian Review of Rehabilitation Research</i>	<i>Journal of Special Education and Rehabilitation</i>	<i>Research in Developmental Disabilities</i>	<i>Special Education</i>	Iš viso
Mokslinis tyrimas	116	50	41	35	242
Mokslinė apžvalga	17	6	1	7	31
Iš viso	133	56	42	42	273

Taigi nenuostabu, kad dauguma publikuojamų straipsnių autorių yra iš Kroatijos (žr. 2 lentelę), po jų eina autoriai iš Lietuvos, Makedonijos ir Serbijos. Akiivaizdu, kad daugiausia straipsniai publikuojami vietiniuose žurnaluose, o kitų šalių autoriai daugiau skelbia savo straipsnius Jungtinėje Karalystėje leidžiamame žurnale, taigi, už Vidurio ir Rytų Europos ribų. Įdomu tai, kad visai nebuvo paskelbtų tyrimų iš Latvijos, Slovakijos ir Juodkalnijos, o Estijos, Rumunijos, Bulgarijos ir Čekijos autorių straipsnių pasitaiko labai retai.

2 lentelė

Publikacijų pasiskirstymas pagal kilmės šalį ir žurnalą, kur straipsnis buvo publikuotas

	<i>Croatian Review of Rehabilitation Research</i>	<i>Journal of Special Education and Rehabilitation</i>	<i>Research in Developmental Disabilities</i>	<i>Special Education</i>	Iš viso
Kroatija	118	5	0	0	123
Lietuva	0	1	1	38	40
Makedonija	2	20	1	0	23
Serbija	1	10	12	0	23
Lenkija	3	1	11	1	16

2 lentelės tęsinys

Bosnija ir Hercegovina	0	10	2	1	13
Slovėnija	7	4	0	0	11
Vengrija	0	0	7	0	7
Bulgarija	0	2	1	1	4
Čekija	0	0	4	0	4
Estija	0	0	2	0	2
Rumunija	0	1	0	1	2
Iš viso	133	56	42	42	273

Kalbant apie straipsnių publikavimo dinamiką, per pastaruosius penkerius metus aiškiai matoma edukacinės reabilitacijos srityje dirbančių mokslininkų mokslinės veiklos intensyvėjimo kryptis, nes 88 % ($f=194$, $N=273$) mokslinių straipsnių *Scopus* duomenų bazėje buvo paskelbti nuo 2012 iki 2016 m. (žr. 3 lentelę). Iki 2008 m. paskelbti moksliniai darbai daugiausia liko neprieinami tarptautinei bendruomenei, taigi tikimasi, kad ateityje tarptautinėje plotmėje edukacinės reabilitacijos mokslo straipsnių iš Vidurio ir Rytų Europos bus daugiau. Nepaisant to, vis dar akivaizdi tendencija skelbti straipsnius regioniniuose žurnaluose.

3 lentelė

**Publikacijų pasiskirstymas pagal leidimo metus ir žurnalą,
kuriame straipsnis buvo paskelbtas**

	<i>Croatian Review of Rehabilitation Research</i>	<i>Journal of Special Education and Rehabilitation</i>	<i>Research in Developmental Disabilities</i>	<i>Special Education</i>	Iš viso
2008	6	0	0	0	6
2009	8	0	2	0	10
2010	18	10	3	0	31
2011	14	13	5	0	32
2012	18	7	8	15	48
2013	25	6	10	7	48
2014	14	5	5	7	31
2015	12	8	6	6	32
2016	18	7	3	7	35
Iš viso	133	56	42	42	273

Iš analizuotų mokslinių tyrimų aiškiai dominuoja tyrimai, daugiausia dėmesio skiriantys tam tikrų asmenų grupių specifinių gebėjimų tyrimui – ar tai būtų asmenų, kuriems būdingas koks nors sunkumas, lyginimas su asmenimis, neturinčiais to sunkumo, ar tam tikros asmenų grupės (neįgaliųjų, vaikų, turinčių vystymosi sunkumų, ir t. t.) tam tikrų gebėjimų, elgsenos ypatybių ir kitų bruožų tyrimas. Tiksliai 35,9 % (f=98, N=273) analizuojamų tyrimų buvo nagrinėjami anksčiau išvardyti tyrimo klausimai (žr. 4 lentelę). Trečdalyje analizuotų mokslinių tyrimų (32,6 %, f=89, N=273) buvo nagrinėjamos intervencijos ir pagalbos sistemos visuomenėje, nes tai yra pagrindinis edukacinės reabilitacijos mokslo tikslas; buvo tikimasi, kad tokios temos pasitaikys dažniau. Moksliniai tyrimai, susiję su konkrečių vertinimo instrumentų kūrimu ir standartizavimu, taip pat ir su pačiu edukacinės reabilitacijos mokslu, yra reti. Be to, atitinkamai retai yra nagrinėjamos temos, susijusios su įvairiais gyvenimo kokybės aspektais skirtingose grupėse (5,5 %, f=15, N=273).

4 lentelė

Publikacijų pasiskirstymas pagal tyrimo klausimą ir žurnalą, kuriame straipsnis buvo išspausdintas

	<i>Croatian Review of Rehabilitation Research</i>	<i>Journal of Special Education and Rehabilitation</i>	<i>Research in Developmental Disabilities</i>	<i>Special Education</i>	Iš viso
Gebėjimai ir elgesys	41	23	22	12	98
Pagalbos sistemos visuomenėje	31	8	1	12	52
Dažnumas, klasifikacija ir diagnostika	21	10	12	3	46
Intervencija ir terapija	20	7	3	7	37
Tėvystė	11	4	1	5	21
Gyvenimo kokybė ir gyvenimo būdas	7	2	3	3	15
Vertinimo instrumentai ir mokslinis įvertinimas	2	2	0	0	4
Iš viso	133	56	42	42	273

Greta teminės krypties edukacinės reabilitacijos mokslo tyrimai taip pat gali būti skirstomi pagal grupių, kurioms jie yra skirti, patiriamus sunkumus (žr. 5 lentelę). Tam didelę įtaką daro žurnalų, naudojamų šioje analizėje, teminė kryptis, ir jie apima grupes nuo bendrosios gyventojų populiacijos iki daugybinių

asmens raidos sunkumų. Daugumoje tyrimų buvo analizuojami konkretūs vystymosi sunkumai (70 %, f=192, N=273). Beveik penktadalyje leidinių (18,9 %, f=51, N=273) pagrindinis dėmesys skiriamas bendrajai populiacijai (pvz., mokytojams, darbdaviams, mokiniam, visuomenei), daugiausia analizuojant požiūrį ir kompetencijų vertinimą, tenkinant asmenų, turinčių negalią / vaikų, turinčių vystymosi sunkumų, poreikius, vertinimo instrumentų standartizavimui ir (arba) tyrimams, kuriuose nagrinėjamas tam tikro sunkumo populiacijoje paplitimas. Dalyje straipsnių (11,4 %, f=31, N=273) rašoma apie neįgalius žmones, nenurodant pačios negalios, o labai nedidelėje tyrimų dalyje (2,9 %, f=8, N=273) pateikiamas asmenų, turinčių du ar daugiau sunkumų, palyginimas. Galima daryti išvadą, kad tam tikrų pažeidžiamų socialinių grupių socialinė, vystymosi ir akademinė padėtis yra dominuojanti edukacinės reabilitacijos mokslo Vidurio ir Rytų Europoje tema.

5 lentelė

Publikacijų pasiskirstymas pagal sunkumo tipą ir žurnalą, kuriame straipsnis buvo išspausdintas

	<i>Croatian Review of Rehabilitation Research</i>	<i>Journal of Special Education and Rehabilitation</i>	<i>Research in Developmental Disabilities</i>	<i>Special Education</i>	Iš viso
Bendroji populiacija	31	5	2	13	51
Protiniai sunkumai	5	11	14	3	33
Nenurodyta	18	6	0	7	31
Kalbos, balso ir kalbėjimo sunkumai	11	9	5	5	30
Motorikos sunkumai	12	3	7	3	25
Klausos sutrikimai	13	7	2	1	23
Elgesio problemos	10	7	1	3	21
Regos sutrikimai	8	3	4	0	15
Autizmo spektro sutrikimai	6	3	2	3	14
Lėtinės ligos	10	0	1	1	12
Specifiniai mokymosi sunkumai	5	1	2	2	10
Daugybiniai sunkumai	4	1	2	1	8
Iš viso	133	56	42	42	273

Empirinio tyrimo imtis (N=242) buvo naudojama įprastų metodų, kuriuos savo moksliniuose tyrimuose taiko edukacinės reabilitacijos mokslininkai, tyrimui. Buvo nustatyta, kad dominuoja kiekybiniai metodai (85,5 %, f=207), po

to eina kokybiniai metodai (12,8 %, f=31), o mišrių metodų tyrimų dizainas (1,7 %, f=4) pasitaikydavo labai retai (žr. 6 lentelę).

6 lentelė

**Publikacijų pasiskirstymas pagal metodologiją ir žurnalą,
 kuriame straipsnis buvo išspausdintas**

	<i>Croatian Review of Rehabilitation Research</i>	<i>Journal of Special Education and Rehabilitation</i>	<i>Research in Developmental Disabilities</i>	<i>Special Education</i>	Iš viso
Kiekybiniai metodai	103	44	38	22	207
Kokybiniai metodai	12	4	3	12	31
Mišrių metodų tyrimo dizainas	1	2	0	1	4
Iš viso	116	50	41	35	242

7 lentelėje matyti, kad vyrauja koreliaciniai tyrimai (69 %, f=167), o eksperimentiniai tyrimai yra mažiau įprasti (9,5 %, f=23).

7 lentelė

**Publikacijų pasiskirstymas pagal jų tipą ir žurnalą,
 kuriame straipsnis buvo išspausdintas**

	<i>Croatian Review of Rehabilitation Research</i>	<i>Journal of Special Education and Rehabilitation</i>	<i>Research in Developmental Disabilities</i>	<i>Special Education</i>	Iš viso
Koreliaciniai tyrimai	86	35	30	16	167
Aprašomieji tyrimai	16	11	9	16	52
Eksperimentiniai tyrimai	14	4	2	3	23
Iš viso	116	50	41	35	242

Analizuojant publikacijų pasiskirstymą pagal labiausiai paplitusių duomenų šaltinį, matyti, kad didelėje dalyje mokslinių tyrimų yra naudojami klausimynai ir skalės, po jų eina testai, o kokybiniams tyrimams ir įvairių duomenų šaltinių deriniams tinkami metodai pasitaiko ypač retai (žr. 8 lentelę).

8 lentelė

**Publikacijų pasiskirstymas pagal duomenų šaltinius ir žurnalą,
 kuriame straipsnis buvo išspausdintas**

	<i>Croatian Review of Rehabilitation Research</i>	<i>Journal of Special Education and Rehabilitation</i>	<i>Research in Developmental Disabilities</i>	<i>Special Education</i>	Iš viso
Klausimynai	67	25	17	16	125
Testai	35	16	19	5	75
Turinio analizė	5	3	4	3	15
Interviu ir <i>focus</i> grupės	6	1	1	7	15
Atvejo analizė	3	0	0	1	4
Keleto metodų derinys	0	5	0	3	8
Iš viso	116	50	41	35	242

Turint omenyje tai, kad dominuoja kiekybiniai koreliaciniai tyrimai, buvo tikimasi rasti tyrimų, pagrįstų klausimynais ir įvairiais testais, tinkamais imčių dydžiais. Tačiau 9 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad vyrauja tyrimai su mažiau nei 100 subjektų ($f=116$, 47,9 %), o beveik trečdali tyrimų ($f=67$, 27,7 %) sudarė tyrimai, kurie buvo atlikti, kai imtį sudarė 100–500 subjektų (kai aiškiai matoma, kad dauguma tyrimų buvo atlikta su mažiau nei 200 subjektų). Tyrimai, kuriuose didelė reprezentacinė imtis, pasitaiko labai retai, jie analizuojamoje imtyje sudaro dešimtąją dalį. Kaip jau minėta, trečdalis atliktų tyrimų yra nukreipti į bendrąją populiaciją, o tai leidžia daryti išvadą, kad edukacinės reabilitacijos tyrimams būdinga maža ir patogioji (netikimybinė) imtis. Tai taip pat lemia tai, kad mokslininkai naudoja neparametrinius testus, skirtus mažoms imtims (Nikolić, Bilić-Prpić, Pejčinović, 2005).

9 lentelė

**Publikacijų pasiskirstymas pagal imties dydį ir žurnalą,
 kuriame straipsnis buvo išspausdintas**

	<i>Croatian Review of Rehabilitation Research</i>	<i>Journal of Special Education and Rehabilitation</i>	<i>Research in Developmental Disabilities</i>	<i>Special Education</i>	Iš viso
Nežinoma	3	6	6	18	33
Iki 20	22	8	0	5	35
21–50	25	9	8	1	43
51–100	15	8	10	5	38
101–200	22	9	6	4	41
201–500	14	6	4	2	26

9 lentelės tęsinys

501–800	7	1	3	0	11
Didesnė nei 800	8	3	4	0	15
Iš viso	116	50	41	35	242

Šioje imtyje analizuojamos publikacijos daugiausia buvo pagrįstos viena subjektų grupe (pvz., mokytojais, mokiniais, tėvais, darbdaviais ir t. t.). Konkrečiai į šią kategoriją patenka 60,7 % visų atrinktų publikacijų. 27,3 % tyrimų yra pagrįsti dviem palyginamosiomis imtimis (pvz., vaikais, turinčiais sunkumų ir jų neturinčiais), o tik 12 % tyrimų pagrįsti 3 arba daugiau imčių grupėmis (pvz., mokytojų, tėvų ir vaikų ar suaugusiųjų, turinčių įvairių tipų sunkumų).

Išvada

Šiame tyrime buvo analizuojami pagrindiniai publikacijų, kurias paskelbė mokslininkai iš 15-os posocialistinių Europos šalių laikotarpiu nuo 2008 iki 2016 metų, bruožai. Iš viso buvo išanalizuotos 273 anotacijos, paskelbtos 4 žurnaluose (*Croatian Review of Rehabilitation Research*, *Journal of Special Education and Rehabilitation*, *Research in Developmental Disabilities* ir *Special Education*). Pagrindinė hipotezė buvo ta, kad Europos posocialistinėse šalyse edukacinės reabilitacijos mokslas išsiskiria savo turiniu ir metodais, kurių pagrindinis tikslas – plėtoti mokslišškai patikrintas intervencijas, prisidedančias prie žmonių, turinčių įvairių sunkumų, vystymosi, ugdymo ir socialinės padėties gerinimo.

Tyrimas neapima pilnos 15-os posocialistinių šalių mokslininkų mokslinės produkcijos per minėtą laikotarpį – trūksta knygų ir darbų, paskelbtų kituose žurnaluose, analizės. Be to, nėra lyginamojo komponento, kuris leistų palyginti su kitais, Vakarų Europos autoriais ir autoriais už Europos ribų. Todėl pagrįstai šiuos rezultatus galima aiškinti tik kaip edukacinės reabilitacijos mokslo apžvalgą Vidurio ir Rytų Europoje, nepateikiant apibendrinimų apie šios mokslo srities padėtį visuomenėje kaip visumoje.

Palyginti su kitais socialiniais mokslais, gana nedidelė žurnalų dalis ir publikuoti tyrimai edukacinės reabilitacijos srityje rodo, kad tai yra gana nauja ir maža mokslinė bendruomenė, susidurianti su sudėtingais moksliniais ir profesiniais iššūkiais, atsižvelgiant į tikslinės populiacijos įvairovę ir poreikius. Taip pat akivaizdu, kad autoriai iš 15-os posocialistinių šalių vis dar dažniau linkę skelbti savo darbus vietiniuose žurnaluose ir proporcingai mažiau tarptautiniu mastu.

Kokybinės turinio analizės rezultatai parodė, kad edukacinės reabilitacijos mokslui daugiausiai būdingos temos, susijusios su konkrečiais tam tikrų sunku-

mų turinčių asmenų grupių gebėjimais, o trečdalis darbų yra skirti įvairių rūšių intervencijų efektyvumo įvertinimui ir visi jie pratęsia ankstesnių tyrimų (Demirok, Baglama & Besgul, 2015; Vaughn & Swanson, 2015; Haber ir kt., 2016; Woo, Goo & Lee, 2016) temas. Daugiausia tyrimų skirta specifinių sunkumų požymių analizei, todėl galima daryti išvadą, kad specifiniai požymiai, susiję su tam tikrų pažeidžiamų socialinių grupių socialine, vystymosi ir akademinė padėtimi, yra pagrindinė Vidurio ir Rytų Europos edukacinės reabilitacijos mokslo tema. O tyrimų, nagrinėjančių edukacinės reabilitacijos intervencijų efektyvumą, pasitaiko retai, ir artimiausiu metu tikimasi tolesnių pokyčių, nes edukacinės reabilitacijos specialistai pagal etiką privalo naudoti moksliskai patikrintus metodus ir intervencijas (Mintom, Moriss & Yaites, 2016). Tai reiškia, kad moksliniuose tyrimuose neskiriama daugiausia dėmesio moksliskai patikrintoms intervencijoms, prisidedančioms prie įvairių sunkumų turinčių asmenų vystymosi, ugdymo ir socialinės padėties gerėjimo.

Ištirtoje mokslinėje literatūroje, nagrinėjančioje edukacinės reabilitacijos sritį, dominuoja kiekybiniai empiriniai tyrimai, daugiausia dėmesio skiriant dviejų ar daugiau reiškinų ar požymių koreliacijų nustatymui. Be to, dažnai naudojamos mažos ir patogiosios imtys, o tikslūs eksperimentiniai tyrimai su tikimybinėmis imtimis pasitaiko labai retai. Taip yra todėl, kad populiacijoje yra palyginti nedidelė dalis asmenų, turinčių negalią (vaikų, turinčių vystymosi sunkumų), kas neabejotinai sukuria sąlygas šios srities tyrimams taikyti įvairius tyrimo metodus (Odom ir kt., 2005), ypač metodus, grįstus kokybine metodologija (Brantliger ir kt., 2005).

Edukacinės reabilitacijos srities tyrimai gali būti analizuojami, taikant daug būdų, ir galima bei būtina jiems skirti daugiau dėmesio – nuo struktūruotų stebėjimų, veiksmo tyrimo iki eksperimentų, apimančių kokybinius metodus greta kiekybinių rodiklių. Vis dar vyraujanti pozityvistinė tyrimo paradigma yra ne visada tinkama, sprendžiant edukacinės reabilitacijos tyrimų klausimus, ir jei daugiau dėmesio būtų skiriama kokybiniais metodams, būtų galima žymiai pagerinti mūsų supratimą apie edukacinės reabilitacijos metodus ir būdus. Kokybiniai metodai taip pat yra tinkamesni, jei tyrimas atliekamas su nedideliu subjektų skaičiumi, todėl kokybiniai tyrimai dominuoja kai kuriose mokslinėse disciplinose, tokiose kaip pedagoginė psichologija (Carroll, 2016). Edukacinės reabilitacijos intervencijų mokslinį pagrindą galėtų pagerinti dedukcinis-analitinis tyrimo metodas.

Šio tyrimo rezultatai rodo, kad reikia toliau tobulinti mokslinę veiklą edukacinės reabilitacijos mokslo srityje Vidurio ir Rytų Europoje, tiek didinant mokslinės metodologijos įvairovę, tiek skiriant dėmesio pačioms intervencijoms (įskaitant įvertinimą, bet taip pat ir nepamirštant teorinio pagrindo dėl jų prasmingumo).

Literatūra

- Brantlinger, E., Jimenez, R., Klingner, J., Pugach, M., Richardson, V. (2005). Qualitative studies in special education. *Exceptional Children*, 71(2), 195–201. Prieiga internete: doi: 10.1177/001440290507100205
- Carroll, H. C. M. (2016). Quantitative research and the educational psychologist. *Educational & Child Psychology*, 33(3), 92–101.
- Chadegani, A., Salehi, H., Md Yunus, M., Farhadi, H., Fooladi, M., Farhadi, M., Ebrahim, N. A. (2013). A Comparison between Two Main Academic Literature Collections: Web of Science and Scopus Databases. *Asian Social Science*, 9(5), 18–26.
- Demirok, M. S., Baglama, B., Besgul, M. (2015). A content analysis of the studies in special education area. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 197, 2459–2467. Prieiga internete: doi: 10.1016/j.sbspro.2015.07.311
- Gersen, R., Fuchs, L. S., Compton, D., Coyne, M., Greenwood, Ch., Innocenti, M. S. (2005). Quality indicators for group experimental and quasi-experimental research in special education. *Exceptional Children*, 71(2), 149–164. Prieiga internete: doi: 10.1177/001440290507100202
- Haber, M. G., Mazzotti, V. L., Mustian, A. L., Rowe, D. A., Bartholmew, A. L., Test, D. W., Fowler, C. H. (2016). What works, when, for whom, and with whom: A meta-analytic review of predictors of postsecondary success for students with disabilities. *Review of Educational Research*, 86(1), 123–162. Prieiga internete: doi: 10.3102/003465431558135
- Ilišin, V., Radin, F. (2002). Mladi uoči trećeg milenija [Youth on the Eve of the Third Millennium]. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Jokić, M., Zauder, K., Letina, S. (2012). Karakteristike Hrvatske nacionalne i međunarodne znanstvene produkcije u društveno-humanističkim znanostima i umjetničkom području za razdoblje 1991-2005 [The features of Croatian national and international scholarly productivity in social sciences, arts and humanities 1991-2005]. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Krippendorff, K. (2013). *Content Analysis An Introduction ro its Methodology*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: SAGE Publications, Inc.
- Kwiek, M. (2012). Universities and Knowledge Production in Central Europe. *European Educational Research Journal*, 11, 111–125. Prieiga internete: doi: 10.2304/eerj.2012.11.1.111
- Leahy, M. J. (2017). Rehabilitation counseling professional competencies. In

- Tarvydas, V. M., & Hartley, M. T. (Eds.), *The Professional Counseling* (Second edition), (pp. 15–30), New York: Springer Publishing Company.
- Manić, Ž. T. (2014). *Primena i mogućnosti metoda analize sadržaja u sociologiji* (Doktorska disertacija) [Application and possibilities of content analysis method in sociology (doctoral thesis)]. Beograd: Filozofski fakultet Sveučilišta u Beogradu.
- Mertens, D. (2015). *Research and evaluation in education and psychology – integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (4th edition). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: SAGE Publications, Inc.
- Minton, C. A. B., Morris, A. W., Yaites, L. D. (2014). *Pedagogy in Counselor Education: A 10-Year Content Analysis of Journals. Counselor Education & Supervision, 53*, 162–177.
- Neuendorf, K. A. (2017). *The Content Analysis Guidebook* (2nd dition). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: SAGE Publications, Inc.
- Nikolić, B., Bilić-Prpić, A., Pejčinović, R. (2005). *Metrijske karakteristike instrumenata opisanih na malim uzorcima* [Metric characteristics of instruments used in small samples]. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, 41(1)*, 57–72.
- Nolen, A. L. (2009). *The Content of Educational Psychology: an Analysis of Top Ranked Journals from 2003 Through 2007. Educational Psychology Review, 21*, 279–289. Prieiga internete: doi: 10.1007/s10648-009-9110-2
- OECD (2007). *Revised Field of science and technology (FOS) Classification in the Frascati Manual – Working Party of National Experts on Science and Technology Indicators*. Paris: OECD Publishing, Directorate for Science, Technology and Industry. Prieiga internete: <https://www.oecd.org/science/inno/38235147.pdf>
- Odom, S. L., Brantliger, E., Gersten, R., Horner, R. H., Thompson, B., Harris, K. R. (2005). *Research in special education: Scientific methods and evidence-based practices. Exceptional Children, 71(2)*, 137–148. Prieiga internete: doi: 10.1177/001440290507100201
- Paldam, M., Tinggaard Svendsen, G. (2000). *Missing Social Capital and the Transition in Eastern Europe*. Aarhus: Faculty of Business Administration, Aarhus School of Buisness.
- Radó, P. (2011). *Regional Educational Performance Patterns in Europe. C.E.P.S. Journal, 1(3)*, 11–29.
- Rice, K., Hwang, J., Abrefa-Gyan, T., Powell, K. (2010). *Evidence-Based Practice Questionnaire: A Confirmantory Factor Analysis in Social Work Sample. Advances in Social Work, 11(2)*, 158–173.

- Skledar, N. (2005). *Filozofske, religijske i društvene teme* [Philosophical, Religious and Social Issues]. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Centar za mladež Zaprešić.
- Vaughn, Sh., Swanson, E. A. (2015). Special education research advances knowledge in Education. *Exceptional Children*, 82(1), 11–24. Prieiga internete: doi: 10.1177/0014402915598781
- Woo, H., Goo, M., Lee, M. (2016). A Content Anaysis of Research on Disability: American Counseling Association Journals Between 2003 and 2013. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 44, 228–244.

EDUKACINĖS REABILITACIJOS MOKSLO YPATUMAI VIDURIO IR RYTŲ EUROPOJE

Dejana Bouillet
Zagrebo universitetas, Kroatija

Santrauka

Mokslo žurnalai yra vieni svarbiausių informacijos šaltinių, kalbant apie edukacinės rehabilitacijos situaciją, turinį ir kitus svarbius bruožus. Šios srities mokslo žurnalų turinio analizė nušviečia jos pagrindines tendencijas ir raidą. Mokslinis darbas yra vertinamas kaip informacijos šaltinis, siekiant tobulinti profesinę praktiką, o temos, kurioms jis skiriamas, netiesiogiai atspindi profesinę edukacinės rehabilitacijos praktiką konkrečioje geografinėje vietovėje ir laike, ypač jo turinys, teorinės koncepcijos bei galimybės įgyvendinti pačios mokslo disciplinos mokslinius ir teorinius pasiekimus. Straipsnio tikslas – išanalizuoti pagrindinius edukacinės rehabilitacijos praktikos skiriamuosius bruožus Vidurio ir Rytų Europos šalyse, konkrečiai 15-oje posocialistinių šalių, kuriose praėjusio amžiaus 9 dešimtmetyje vyko esminiai politiniai ir socialiniai pokyčiai. Tarp jų yra 11 ES narių (Bulgarija, Kroatija, Čekija, Estija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Vengrija) drauge su 4-iomis buvusios Jugoslavijos respublikomis, kurios šiuo metu kandiduoja į ES (Bosnija ir Hercegovina, Serbija, Juodkalnija, Makedonija). Tyrimas apima 4 mokslo žurnalus, kuriuose edukacinės rehabilitacijos mokslininkai publikavo didžiąją dalį atlikto mokslinio darbo laikotarpiu nuo 2008 iki 2016 metų: *Croatian Review of Rehabilitation Research (Kroatijos mokslinių tyrimų rehabilitacijos tema apžvalga)*, *Journal of Special Education and Rehabilitation (Žurnalas apie specialųjį ugdymą ir rehabilitaciją)*, *Research in Developmental Disabilities (Moksliniai tyrimai vystymosi negalių tema)* ir *Special Education (Specialusis ugdymas)*. Šis tyrimas grindžiamas 273 publikuotų anotacijų analize, taikant kiekybinę turinio analizę. Turinio analizė

buvo atlikta atsižvelgiant į publikavimo metus, tyrimo objektą, tyrimo problemą, publikacijos tipą, taikomą metodologiją, tyrimo imties tipą ir specifiką.

Palyginti su kitais socialiniais mokslais, gana nedidelė žurnalų dalis ir publikuoti tyrimai edukacinės reabilitacijos srityje rodo, kad tai yra gana nauja ir maža mokslinė bendruomenė, susidurianti su sudėtingais moksliniais ir profesiniais iššūkiais, atsižvelgiant į tikslinės populiacijos įvairovę ir poreikius. Taip pat akivaizdu, kad autoriai iš 15-os posocialistinių šalių vis dar dažniau linkę skelbti savo darbus vietiniuose žurnaluose ir proporcingai rečiau tarptautiniu mastu.

Pagrindinė hipotezė, kad Europos posocialistinių šalių edukacinės reabilitacijos mokslas išsiskiria savo turiniu ir metodais, kurių pagrindinis tikslas yra plėtoti moksliskai patikrintas intervencijas, prisidedančias prie įvairių sunkumų turinčių asmenų vystymosi, švietimo ir socialinės padėties gerinimo, buvo iš dalies patvirtinta. Nustatyta, kad šių šalių edukacinės reabilitacijos mokslo turinys ir metodai skiriasi nuo kitų šalių, tačiau nebuvo patvirtinta, kad dominuoja moksliskai patikrintos intervencijos.

Kokybinės turinio analizės rezultatai parodė, kad edukacinės reabilitacijos mokslui daugiausia būdingos temos, susijusios su konkrečiais tam tikrų sunkumų turinčių asmenų grupių gebėjimais, o trečdalis darbų yra skirti įvairių rūšių intervencijų efektyvumo įvertinimui ir visi jie pratęsia ankstesnių tyrimų temas. Daugiausia tyrimų skirta asmenų specifinių sunkumų požymių analizei, todėl galima daryti išvadą, kad specifiniai požymiai, susiję su tam tikrų pažeidžiamų socialinių grupių socialine, vystymosi ir akademinė padėtimi, yra pagrindinė Vidurio ir Rytų Europos edukacinės reabilitacijos mokslo tema. Taigi, tyrimai, nagrinėjantys edukacinės reabilitacijos intervencijų efektyvumą, pasitaiko retai, ir artimiausiu metu tikimasi tolesnių pokyčių, nes edukacinės reabilitacijos specialistai pagal etiką privalo naudoti moksliskai patikrintus metodus ir intervencijas. Tai reiškia, kad moksliniuose tyrimuose neskiriama daugiausia dėmesio moksliskai patikrintoms intervencijoms, prisidedančioms prie įvairių sunkumų turinčių asmenų vystymosi, ugdymo ir socialinės padėties gerėjimo.

Tyrimo rezultatai rodo, kad reikia toliau tobulinti mokslinę veiklą edukacinės reabilitacijos mokslo srityje Vidurio ir Rytų Europoje, tiek didinant mokslinės metodologijos įvairovę, tiek skiriant daugiau dėmesio pačioms intervencijoms (įskaitant įvertinimą, taip pat nepamirštant teorinio pagrindo dėl jų prasmingumo).

Autoriė susirašinėjimui: Dejana Bouillet,
el. paštas dejana.bouillet@ufzg.hr

SPECIFICITIES OF THE SCIENCE OF EDUCATIONAL REHABILITATION IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE¹

Dejana Bouillet
University of Zagreb, Croatia

Abstract

Scientific journals are amongst the most important sources of information regarding the status, content and other relevant characteristics of educational rehabilitation. A content analysis of scientific journals in an area illuminates its main trends and development. This work seeks to analyse basic trademarks of educational rehabilitation practice in countries from Central and Eastern Europe, specifically 15 post-socialist countries which have, during the 1990s, seen substantial political and social changes. This research includes 4 scientific journals in which educational rehabilitation scientists have published most of the existing scientific work during the period from 2008 to 2016. These are: *Croatian Review of Rehabilitation Research*, *Journal of Special Education and Rehabilitation*, *Research in Developmental Disabilities* and *Special Education*. This research is based on an analysis of 273 published abstracts, by means of quantitative content analysis.

The main hypothesis was that educational rehabilitation science in European post-socialist countries has recognisable content and method, with the primary purpose of developing scientifically verified interventions. These contribute to the promotion of developmental, educational and social status for people with various difficulties. Such a hypothesis has been partially confirmed. It was established that there is recognisable content and method, but the predominance of scientifically verified interventions has not been established. The science of educational rehabilitation is primarily characterised by themes of specific abilities of a certain group of people with disabilities. This includes an analysis of the efficiency of various interventative methods being present in one third of the publications. In conclusion, the results of this research indicate the need for further improvement of scientific activities within the science of educational rehabilitation in Central and Eastern Europe, both in diversity of the scientific methodology and regarding a focus on the interventions themselves (including evaluation, but also the theoretical basis regarding their meaningfulness).

Keywords: *content analysis, educational rehabilitation science, Central and Eastern Europe, scientific journals.*

¹ This work was created as a part of the 'Research activity, collaboration and orientation in social sciences in Croatia and other post-socialist European countries'. It was funded by the Croatian Science Foundation (IP-2014-09-9351). The principal investigator was Maja Jokić, PhD, from the Institute for Social Research in Zagreb (Croatia)

Introduction

“The speed and dynamics of the development of science and certain scientific disciplines depend on the development of methodology, the application of new research methods, instruments, openness and creativity of the scientific community” (Jokić, Zauder, & Letina, 2012). In addition, it is well known that a discipline’s scientific credibility is determined by its method, or methods that help to formulate theories or hypotheses about the particular discipline, including the methods used to test the underlying theories on which a discipline rests. When it comes to the science of educational rehabilitation², the collection, analysis, interpretation and use of data, plus the results of research are aimed at understanding, describing, predicting and /or creating social, educational and therapeutic factors of well-being of individuals and /or social groups that have been exposed to the risk of social exclusion (Gersten et al., 2005; Mertens, 2015; Vaughn, Swanson, 2015). It is a relatively young and small scientific community faced with complex scientific and professional challenges, given the variety and complexity of the population to which it relates. The science of educational rehabilitation is based on multiple causalities based on the origin of the difficulties; including etiological and phenomenological aspects of the difficulty, the effect of different social environments, the personal characteristics of service users of and the specificities of the interventions themselves.

Salend (2011) defines educational rehabilitation as a scientific discipline that includes the design, development and improvement of a specially formulated and coordinated set of comprehensive research procedures. These being oriented towards assessment (diagnosis), education and therapeutic services aimed at those with developmental, learning, and behavioural difficulties and also those with chronic illness. In addition, educational rehabilitation research is aimed at affirming the equality of people with disabilities, with the aim of encouraging their participation in all aspects of social life on an equal footing with others (such as education, the labour market, family, and civil society). Through a translation of the research results into practice, the scientific discipline itself develops; shaping its goals, professional identity, academic standards, and other aspects of the professional activity of educational rehabilitators (Leahy, 2017). Science is expected to improve professional practice by combining scientific evidence on educational rehabilitation activities in a specific environment, with the aim of developing effective interventions, or contributing to the planning of practical work based on well-known empirical evidence which provides the desired outcomes of the intervention (Rice et al., 2010).

² This paper is using the term “educational rehabilitation science” because it is common in the area on which this research is focused (Central and Eastern Europe) and it also points to equality between two aspects of this field (education and rehabilitation)

Since scientific research plays a decisive role in improving the practice of educational rehabilitation practice, scientific journals are among the most important sources of information on the status, content and other relevant characteristics of the scientific discipline itself (Nolen, 2009). A content analysis of scientific journals illuminates its main trends and development (Minton, Morris, Yaites, 2014). If scientific work is accessed as a source of information for the purpose of improving professional practice, the topics to which they are dedicated indirectly reflects professional educational rehabilitation practices in a particular geographical area and time - particularly its content and theoretical concepts, as well as the possibilities of implementing scientific and theoretical achievements of the scientific discipline itself (Skledar, 2005). In short, a content analysis of publications is aimed at examining the state of the science of educational rehabilitation as a starting point for considering its improvement and development.

Demirok, Baglama and Besgul (2015), summarising the results of the content analysis of publications and journals in the science of educational rehabilitation, point to the need for greater engagement of scientists in researching interventions that are much better explored in the American literature, compared with European literature. At the same time, Vaughn and Swanson (2015) argue a significant contribution has been made to educational rehabilitation research in improving interventions and educational practices aimed at children with difficulties, and also at all other students too. Haber et al. (2016) also indicate a recent increase in the literature that identifies interventions with the potential to evaluate the effectiveness of scientific validation. Woo, Goo, and Lee (2016) have analysed publications focused on difficulties, and published in the 10 most important US journals in the period from 2003 to 2013. They concluded that an equal number of publications are based on empirical and theoretical (conceptual basis). Quantitative research is dominant in empirical publications, while considerably fewer publications were based on qualitative and combined methods. The vast majority of publications were devoted to specific developmental disabilities, one third to specific learning difficulties, and less than a quarter were focused on other topics. Interestingly, the overall opus of journals dedicated to diversity is dominated by topics of gender and sexual orientation and different worldviews, while developmental difficulties are less represented (Woo, Goo, Lee, 2016).

This research is focused on analysing the basic traits of the science of educational rehabilitation within the countries of Central and Eastern Europe – specifically, 15 post-socialist countries. The latter having undergone significant political and social changes within the 1990s. Among them are 11 members of the EU (Bulgaria, Croatia, Czech Republic, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia, Hungary), alongside four former Yugoslavian

republics, currently candidates for joining the EU (Bosnia / Herzegovina, Serbia, Montenegro, and Macedonia). It is well-known that most post-socialist countries share similar problems, but different methods and models of solving them, thus experiencing differing effects of change (Ilišin & Radin, 2002). Hence, the common past of European post-socialist countries becomes less recognisable, reflecting on all aspects of human activity, including scientific activity (Radó, 2011).

The science of educational rehabilitation is developing in all of the 15 countries included in this analysis, as a part of different scientific areas and reflecting faculties with different directions. Croatia, Bosnia / Herzegovina, Serbia, Hungary, Bulgaria and Lithuania have independent faculties of educational rehabilitation science, whilst other countries have it as a part of faculties of educational sciences (Poland, Romania, Slovakia, Czech Republic, Slovenia, Estonia), faculties of social science and humanities (Macedonia and Montenegro), or faculty of medicine (Latvia).

Authors agree that the tempo of development of this science does not follow changes we are witnessing in Western Europe and other developed parts of the world (Paldam & Tinggaard Svendsen, 2000). Kwiek (2011) finds reasons for that to be: a highly centralised educational system, greater focus on acquiring formal qualifications than on real competences, a strong connection between social science and the political goals of a country (primarily caused by mainly state-funded science), and other similar factors.

The goal of this research is to analyse basic traits of publications published by scientists from 15 post-socialist European countries, between the years of 2008 until 2016, in order to gain insight into the most important characteristics of modern educational rehabilitation science in European post-socialist countries. The research is based on content analysis of publication abstracts, applying quantitative content analysis – in other words, a scientifically based quantitative analysis of a group of messages, text contents or other meaningful materials (Neuendorf, 2017; Krippendorff, 2013). The quantitative aspect of content analysis means that it is a result of quantification analysis, counting and connecting certain units of analysis, or counting frequencies of occurrence of previously defined categories (Manić, 2014).

This research is focused on analysing the prevalent content and methods in the research publications of scientists from 15 post-socialist European countries, in a set period of time, in 4 representative journals. The research is based on the premise that the science of educational rehabilitation in the European post-socialist countries has recognisable content and methods, with the primary purpose of developing scientifically verified interventions that contribute to the improvement of the developmental, educational and social status of people with various difficulties.

Research methods

The research sample was formed by searching the Scopus database. Scopus is the largest database existing on the market for multidisciplinary scientific literature, and since journals and papers are scrutinized by the editorial staff before selection, it represents a relevant, quality-based database (Chadegani et al, 2013). This research does not analyse the quality of journals and papers themselves, but it uses them as reference points for data concerning the questions posed in this research. In the database, social science publications where at least one of the authors was from either one of the 15 European post-socialist countries were identified. The search was additionally constricted for the period between the years 1996 and 2016, and to publications with an available abstract. The time period was additionally narrowed down to 2008-2016, since the selected journals weren't indexed in the Scopus database before that period of time.

The selected journals were reclassified in accordance with the OECD classification system (OECD, 2007) by experts in each particular field, based on detailed insight regarding the purpose and problems that are covered by each of the analysed journals. For the requirements of this research, the work of scientists in each of 23 journals was analysed.

Out of those 23 journals, and in the selected time period, scientists from post-socialist European countries have published most of their work in 4 journals. These are: *Croatian Review of Rehabilitation Research*, *Journal of Special Education and Rehabilitation*, *Research in Developmental Disabilities* and *Special Education*. It is worth noting that these 4 journals do not solely cover the whole field of educational rehabilitation in Central and Eastern Europe, but were selected based on the methodology of this particular research because they are journals that are exclusively dedicated to the science of educational rehabilitation. The rest of the journals were published outside Central and Eastern Europe, and those are: *British Journal of Developmental Disabilities* (2 publications); *British Journal of Special Education* (1 publication); *European Journal of Special Needs Education* (7 publications); *International Journal of Disability, Development and Education* (4 publications); *International Journal of Psychosocial Rehabilitation* (2 publications); *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* (3 publications); *Journal of Intellectual and Developmental Disability* (3 publications); *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities* (4 publications); *Journal of Research in Special Educational Needs* (3 publications); *Logopedics Phonics and Voice* (1 publication); *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities* (1 publication); *Emotional and Behavioural Difficulties* (4 publications); *Journal of Developmental and Physical Disabilities* (3 publications); *Journal of the Association for Persons with*

Severe Handicaps (1 publication); International Journal of Special Education (5 publications); Journal of Social Work in Disability and Rehabilitation (1 publication); Journal of Learning Disabilities (4 publications); Infants and Young Children (1 publication); International Journal of Early Childhood Special Education (1 publication).

Since most of the above stated journals contain a small number of targeted publications, the research included 273 publications published in 4 journals. Three of them are published in countries from Central and Eastern Europe, and one is published in Western Europe. The *Croatian Review of Rehabilitation Research* is published in Croatia, the *Journal of Special Education and Rehabilitation* is published in Macedonia, *Special Education* in Lithuania, and *Research in Developmental Disabilities* in the United Kingdom.

Coding and data analysis

In order to gain insight into numbers of publications, thematic diversity and applied methodology, abstracts from selected journals which are indexed in the Scopus database were categorised by these characteristics:

- year of publishing
- subject matter
- type of difficulties that are in focus (unspecified difficulties; multiple difficulties; general population; specific learning difficulties; intellectual difficulties; language, voice and speech difficulties; motor difficulties; vision impairment; hearing impairment; autism spectre disorder; chronic illness; behavioural problems; miscellaneous)
- type of publication (original scientific research or scientific review).

Thematic groups were formed according to abstract contents, with an applied criterion of focus on user centred work, educational rehabilitation interventions or social aspects of various difficulties. Based on this criterion, 7 themed groups were defined. These are:

- *abilities and characteristics of users* (e.g. adaptive behaviour, voice-speech language abilities, functional abilities, social skills and abilities, communication and motor skills abilities)
- *incidence, classification, description and diagnosis of difficulties* (e.g. presence of aggressive behaviour, clinical perspective of various difficulties, chronic illnesses, incidence of bullying, classification systems, metric characteristics of tests and other instruments)

- *support systems for people with difficulties* (e.g. personal assistants, anti-discrimination, social status of people with disabilities, inclusive culture in education institutions, support systems in education, education of professionals, public policies and rights regarding people with disabilities, special and regular schools)
- *therapy and interventions* (e.g. description and/or evaluation of art therapy, early interventions, behavioural therapy, rehabilitation and work enabling models, multi-dimensional treatments)
- *parenting* (e.g. family environment, socio-economic status, parents' adjustment to the child's difficulty, parenting among people with disabilities)
- scientific topics (validity of measurement instruments, epistemological considerations, intervention models)

Scientific research was also categorised according to the following characteristics:

- the applied method of analysis (quantitative, qualitative or mixed methods research design)
- the applied data collection method (questionnaires, tests and tasks, interviews, content analysis, case-study, and a combination of several methods)
- type of research (correlation, descriptive, experimental)
- sample characteristics (size and diversity).

Publications which were categorised under *correlation research* were those that sought correlations between a group or groups of variables (analysed traits), while publications which were categorised under *descriptive research* are publications which seek to find important common traits in a population or a phenomenon, including their comparison and evaluation. Publications categorised under experimental research were all those which aimed to analyse the effects of some intentional factor (usually interventions), in order to establish how it affects different traits of the subject in question.

The data has been analysed on a descriptive level, according to the frequency of occurrence regarding the journal in which the publication was published.

Results and Discussion

Within the whole sample, scientific research is predominant (88,6%, $f=242$, $N=273$), while there were only 31 (11,3%, $N=273$) scientific reviews. The majority (48%, $f=133$, $N=273$) has been published in the Croatian Review of

Rehabilitation Research, while the other 3 journals have a relatively similar number of published work by authors from 15 post-socialist European countries (Table 1).

Table 1

Publication distribution according to type and the journal in which the publication was published

	Croatian Review of Rehabilitation Research	Journal of Special Education and Rehabilitation	Research in Developmental Disabilities	Special Education	Total
Scientific research	116	50	41	35	242
Scientific review	17	6	1	7	31
Total	133	56	42	42	273

Hence, it is not surprising that the majority of published authors are from Croatia (Table 2), followed by authors from Lithuania, Macedonia and Serbia. It is clear that authors predominantly publish in domestic journals, while authors from other countries are more present in the journal which is published in the U.K., therefore outside Central and Eastern Europe. Interestingly, there was no published research from Latvia, Slovakia and Montenegro, while Estonian, Romanian, Bulgarian and Czech authors are extremely rare.

Table 2

Publication distribution regarding country of origin and the journal in which the publication was published

	Croatian Review of Rehabilitation Research	Journal of Special Education and Rehabilitation	Research in Developmental Disabilities	Special Education	Total
Croatia	118	5	0	0	123
Lithuania	0	1	1	38	40
Macedonia	2	20	1	0	23
Serbia	1	10	12	0	23
Poland	3	1	11	1	16
Bosnia and Herzegovina	0	10	2	1	13
Slovenia	7	4	0	0	11
Hungary	0	0	7	0	7

Continued Table 2

Bulgaria	0	2	1	1	4
Czech Republic	0	0	4	0	4
Estonia	0	0	2	0	2
Romania	0	1	0	1	2
Total	133	56	42	42	273

Considering the dynamics of publishing, there is a recognisably increased trend in scientific activity within educational rehabilitation scientists in the last 5 years, since 88% (f=194, N=273) of published research within the Scopus database has been published between 2012 and 2016 (Table 3). The work published before 2008 has mostly remained unavailable to the international community, so it is expected that the international visibility of educational rehabilitation science from Central and Eastern Europe will be more evident in the future. Nevertheless, the trend of publishing in regional journals is still evident.

Table 3

**Publication distribution regarding the publishing year
and the journal in which the publication was published**

	Croatian Review of Rehabilitation Research	Journal of Spe- cial Education and Rehabilita- tion	Research in Developmental Disabilities	Special Education	Total
2008	6	0	0	0	6
2009	8	0	2	0	10
2010	18	10	3	0	31
2011	14	13	5	0	32
2012	18	7	8	15	48
2013	25	6	10	7	48
2014	14	5	5	7	31
2015	12	8	6	6	32
2016	18	7	3	7	35
Total	133	56	42	42	273

Within the analysed research, there is a clear predominance of those that focus on researching specific capabilities within certain groups of people; whether it is a comparison of people characterised by some difficulty to people without one, testing certain abilities, behavioural characteristics or other traits of a certain group (people with disabilities, children with developmental difficulties,

etc.). Precisely, 35,9% ($f=98$, $N=273$) of analysed research has focused on the above stated subject matters (Table 4). Looking from an integrated perspective, a third of the research analysed (32,6%, $f=89$, $N=273$) focused on interventions and support systems within society. Since this is a core purpose of the science of educational rehabilitation, such themes were expected to be more frequent. Research regarding the development and standardisation of specific measuring instruments is rare as is, the regarding of educational rehabilitation science itself. Also, subjects pertaining to different aspects of the quality of life within different groups are proportionately rare (5,5%, $f=15$, $N=273$).

Table 4

Publication distribution regarding the subject matter and the journal in which the publication was published

	Croatian Review of Rehabilitation Research	Journal of Special Education and Rehabilitation	Research in Developmental Disabilities	Special Education	Total
Abilities and behaviour	41	23	22	12	98
Support systems in the society	31	8	1	12	52
Incidence, classification and diagnostics	21	10	12	3	46
Intervention and therapy	20	7	3	7	37
Parenting	11	4	1	5	21
Life quality and lifestyles	7	2	3	3	15
Measuring instruments and scientific expertise	2	2	0	0	4
Total	133	56	42	42	273

Alongside a thematic orientation, the scientific opus of the science of educational rehabilitation can be identified by the difficulties experienced by groups they are intended to assist. (Table 5). These are greatly influenced by the thematic orientation of the journals included in this analysis, and they vary from the general population to multiple developmental difficulties. The majority of research has been focused on specific developmental difficulties (70%, $f=192$,

N=273). Almost one fifth of the publications (18,9%, f=51, N=273) is focused on the general population (e.g. teachers, employers, pupils, the public), mainly regarding attitude and competence assessments for fulfilling the needs of people with disabilities/children with developmental difficulties. Also to do with the standardisation of measuring instruments and/or research into occurrence of a certain difficulty within the population. A portion of publications (11,4%, f=31, N=273) focused on people with disabilities without specifying the disability itself, and an extremely low portion of research (2,9%, f=8, N=273) focused on a comparison of people with two or more difficulties. It can be concluded that the characteristics of social, developmental and academic status of certain vulnerable social groups are a predominant theme for the science of educational rehabilitation in Central and Eastern Europe.

Table 5

Publication distribution regarding the type of difficulty and the journal in which the publication was published

	Croatian Review of Rehabilitation Research	Journal of Special Education and Rehabilitation	Research in Developmental Disabilities	Special Education	Total
General population	31	5	2	13	51
Intellectual difficulties	5	11	14	3	33
Unspecified	18	6	0	7	31
Language, voice and speech difficulties	11	9	5	5	30
Motor difficulties	12	3	7	3	25
Hearing impairment	13	7	2	1	23
Behavioural problems	10	7	1	3	21
Vision impairment	8	3	4	0	15
Autism spectrum disorder	6	3	2	3	14
Chronic illness	10	0	1	1	12
Specific learning difficulties	5	1	2	2	10
Multiple difficulties	4	1	2	1	8
Total	133	56	42	42	273

A sample of empirical research (n=242) has been used to investigate usual methods which educational rehabilitation scientists use in their research. Quantitative methods are shown to be predominant (85,5%, f=207), while qualitative methods (12,8%, f=31) and mixed methods research design (1,7%, f=4) were very rare (Table 6).

Table 6

The distribution of publications regarding methodology and the journal in which the publication was published

	Croatian Review of Rehabilitation Research	Journal of Special Education and Rehabilitation	Research in Developmental Disabilities	Special Education	Total
Quantitative	103	44	38	22	207
Qualitative	12	4	3	12	31
Mixed methods design	1	2	0	1	4
Total	116	50	41	35	242

Table 7 shows a predominance of correlation research (69%, f=167), while experimental research is the least common (9,5%, f=23).

Table 7

The distribution of publications in relation to the type of publication and the journal in which the publication was published

	Croatian Review of Rehabilitation Research	Journal of Special Education and Rehabilitation	Research in Developmental Disabilities	Special Education	Total
Correlation	86	35	30	16	167
Descriptive	16	11	9	16	52
Experimental	14	4	2	3	23
Total	116	50	41	35	242

Regarding the most common source of data, there is a high proportion of questionnaires and scales, followed by different test batteries, while methods suited for qualitative research and combinations of different sources of data are extremely rare (Table 8).

Table 8

Distribution regarding data sources and the journal in which the publication was published

	Croatian Review of Rehabilitation Research	Journal of Special Education and Rehabilitation	Research in Developmental Disabilities	Special Education	Total
Questionnaires	67	25	17	16	125
Tests	35	16	19	5	75
Content analysis	5	3	4	3	15
Interviews and focus groups	6	1	1	7	15
Case-study	3	0	0	1	4
Combination of several methods	0	5	0	3	8
Total	116	50	41	35	242

Considering the predominance of quantitative research based on questionnaires and various tests, appropriate sample sizes were expected. However, data shown in Table 9 points to a predominance of research with less than 100 subjects ($f=116$, 47,9%), with almost a third of the research ($f=67$, 27,7%) being realised using a sample from 100-500 subjects (with a clear majority of research with less than 200 subjects). Research on a large representative sample is very rare, since it was present in a 1:10 ratio in the analysed sample. As previously shown, a third of analysed research is aimed at the general population, which leads to the conclusion that research on small and convenient (non-probability based) samples are a characteristic of educational rehabilitation research. It is also a reason why scientists use nonparametric tests, aimed at small samples (Nikolić, Bilić-Prpić, & Pejčinović, 2005).

Table 9

Distribution of scientific research according to sample size and the journal in which the publication was published

	Croatian Review of Rehabilitation Research	Journal of Special Education and Rehabilitation	Research in Developmental Disabilities	Special Education	Total
Unknown	3	6	6	18	33
Up to 20	22	8	0	5	35
21-50	25	9	8	1	43
51-100	15	8	10	5	38

Continued Table 9

101-200	22	9	6	4	41
201-500	14	6	4	2	26
501-800	7	1	3	0	11
Greater than 800	8	3	4	0	15
Total	116	50	41	35	242

The publications analysed in this sample were predominantly based on a single group of subjects (e.g. teachers, pupils, parents, employers, etc.). Specifically, 60,7% of all sampled publications falls into this category. 27,3% of the research is based on two comparable samples (e.g. children with and children without difficulties), and only 12% is based on 3 or more sample groups (e.g. teachers, parents and children or adults with various types of difficulties).

Conclusion

This research has analysed the main traits of publications by scientists from 15 post-socialist European countries in the time period from 2008 until 2016. A total of 273 summaries published in 4 journals (Croatian Review of Rehabilitation Research, Journal of Special Education and Rehabilitation, Research in Developmental Disabilities and Special Education) were analysed. The main hypothesis was that the science of educational rehabilitation in post-socialist European countries has distinctive content and methods, with a primary purpose of developing scientifically verified interventions which contribute to furthering the developmental, educational and social status of people with various difficulties.

The research does not encompass the complete scientific production from scientists within 15 post-socialist countries in the aforementioned period of time, lacking any analysis of books and work that was published in other journals. Also, there is no comparative component which would include a comparison with other, western-European authors and authors outside Europe. Therefore, it is justified to interpret these results only as an overview of the science of educational rehabilitation within Central and Eastern Europe, without the generalisations regarding the state of this scientific field in society as a whole.

When compared to other social sciences, a rather small portion of journals and published research within the science of educational rehabilitation indicates that this is a relatively young and small scientific community which is facing complex scientific and professional challenges, considering the diversity and needs of its target population. It is also evident that authors from 15 post-

socialist countries still tend to publish their work more frequently in domestic journals with a proportionately weaker international orientation.

The results of the qualitative content analysis have shown that the science of educational rehabilitation is predominantly characterised by themes regarding specific abilities of certain groups of people with disadvantages. Whilst one third of the work is focused on evaluating the efficiency of different types of interventions, all of which is in line with the previous research (Demirok, Baglama, & Besgul, 2015; Vaughn & Swanson; 2015; Haber et al., 2016; Woo, Goo, & Lee, 2016). The largest amount of research focuses on analysing the characteristics of specific difficulties. From this it possible to conclude that specific characteristics pertaining to the social, developmental and academic status of certain vulnerable social groups is a dominant theme of the educational rehabilitation in Central and Eastern Europe. Accordingly, the research regarding the efficiency of educational rehabilitation interventions is rare and subsequent changes are expected in the near future, since educational rehabilitators are ethically bound to use scientifically verified methods and interventions (Mintom, Moriss & Yaites, 2016). This means that research is not primarily focused on scientifically verified interventions which contribute to the advancement of the developmental, educational and social status of people with various difficulties.

Within the researched scientific opus in the educational rehabilitation field, quantitative empirical research is predominant, mainly focusing on establishing correlations between two or more phenomena or characteristics. Also, small and convenient samples are frequent, while rigorous experimental research with probability based samples is extremely rare. It is a consequence of a relatively small proportion of people with disabilities (children with developmental difficulties) within the population, which undoubtedly creates a space for implementing different research methods in this field (Odom et al., 2005), especially those based on qualitative methodology (Brantliger et al., 2005).

There are various perspectives when approaching educational rehabilitation research and it is possible and necessary to give these more attention, from structured observations, action research, through experiments which include qualitative methods alongside quantitative indicators. The positivistic research paradigm, which is still dominant, isn't always appropriate in answering the educational rehabilitation research questions, and a greater focus on qualitative methods could significantly improve our understanding of methods and techniques of educational rehabilitation. Qualitative methods are also more appropriate when the research is conducted on a small number of subjects, hence the prevalence of qualitative research in some scientific disciplines, such

as educational psychology (Carroll, 2016). The deductive-analytic research method could improve the scientific basis of educational rehabilitation interventions.

In conclusion, the results of this research indicate the need for the further improvement of scientific activities within the science of educational rehabilitation in Central and Eastern Europe, both in the diversity of scientific methodology and regarding the focus on interventions themselves (including evaluation, but also the theoretical basis regarding their meaningfulness).

References

- Brantlinger, E., Jimenez, R., Klingner, J., Pugach, M., & Richardson, V. (2005). Qualitative studies in special education. *Exceptional Children, 71*(2), 195-201. doi: 10.1177/001440290507100205
- Carroll, H. C. M. (2016). Quantitative research and the educational psychologist. *Educational & Child Psychology, 33*(3), 92-101.
- Chadegani, A., Salehi, H., Md Yunus, M., Farhadi, H., Fooladi, M., Farhadi, M., & Ebrahim, N. A. (2013). A Comparison between Two Main Academic Literature Collections: Web of Science and Scopus Databases. *Asian Social Science, 9*(5), 18-26.
- Demirok, M. S., Baglama, B., & Besgul, M. (2015). A content analysis of the studies in special education area. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, 197*, 2459-2467, doi: 10.1016/j.sbspro.2015.07.311
- Gersen, R., Fuchs, L. S., Compton, D., Coyne, M., Greenwood, Ch., & Innocenti, M. S. (2005). Quality indicators for group experimental and quasi-experimental research in special education. *Exceptional Children, 71*(2), 149-164. doi: 10.1177/001440290507100202
- Haber, M. G., Mazzotti, V. L., Mustian, A. L., Rowe, D. A., Bartholmew, A. L., Test, D. W., & Fowler, C. H. (2016). What works, when, for whom, and with whom: A meta-analytic review of predictors of postsecondary success for students with disabilities. *Review of Educational Research, 86*(1), 123-162, doi: 10.3102/003465431558135
- Ilišin, V., & Radin, F. (2002). *Mladi uoči trećeg milenija [Youth on the Eve of the Third Millennium]*. Zagreb.
- Jokić, M., Zauder, K., & Letina, S. (2012). *Karakteristike Hrvatske nacionalne i međunarodne znanstvene produkcije u društveno-humanističkim znanostima i umjetničkom području za razdoblje 1991-2005 [The features of Croatian*

- national and international scholarly productivity in social sciences, arts and humanities 1991-2005*]. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Krippendorff, K. (2013). *Content Analysis An Introduction ro its Methodology*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: SAGE Publications, Inc.
- Kwiek, M. (2012). Universities and Knowledge Production in Central Europe. *European Educational Research Journal*, 11, 111-125, doi: 10.2304/eerj.2012.11.1.111.
- Leahy, M. J. (2017). Rehabilitation counseling professional competencies. In: Tarvydas, V.M. & Hartley, M.T. (Eds.), *The Professional Counseling (Second Edition)*, (pp. 15-30), New York: Springer Publishing Company.
- Manić, Ž. T. (2014). *Primena i mogućnosti metoda analize sadržaja u sociologiji (Doktorska disertacija) [Application and possibilities of content analysis method in sociology (doctoral thesis)]*. Beograd: Filozofski fakultet Sveučilišta u Beogradu.
- Mertens, D. (2015). *Research and evaluation in education and psychology – integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods (4th Edition)*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: SAGE Publications, Inc.
- Minton, C. A. B., Morris, A. W., & Yaites, L. D. (2014). Pedagogy in Counselor Education: A 10-Year Content Analysis of Journals. *Counselor Education & Supervision*, 53, 162-177.
- Neuendorf, K. A. (2017). *The Content Analysis Guidebook (2nd Edition)*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: SAGE Publications, Inc.
- Nikolić, B., Bilić-Prpić, A., & Pejčinović, R. (2005). Metrijske karakteristike instrumenata opisanih na malim uzorcima [Metric characteristics of instruments used in small samples]. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 41(1), 57-72.
- Nolen, A. L. (2009). The Content of Educational Psychology: an Analysis of Top Ranked Journals from 2003 Through 2007. *Educational Psychology Review*, 21, 279-289, doi: 10.1007/s10648-009-9110-2
- OECD (2007). *Revised Field of science and technology (FOS) Classification in the Frascati Manual – Working Party of National Experts on Science and Technology Indicators*. Paris: OECD Publishing, Directorate for Science, Technology and Industry. Retrieved from: <https://www.oecd.org/science/inno/38235147.pdf>
- Odom, S. L., Brantliger, E., Gersten, R., Horner, R. H., Thompson, B., & Harris, K. R. (2005). Research in special education: Scientific methods and evidence-based practices. *Exceptional Children*, 71(2), 137-148. doi: 10.1177/001440290507100201

- Paldam, M., & Tinggaard Svendsen, G. (2000). *Missing Social Capital and the Transition in Eastern Europe*. Aarhus: Faculty of Business Administration, Aarhus School of Business.
- Radó, P. (2011). Regional Educational Performance Patterns in Europe. *C.E.P.S. Journal*, 1(3), 11-29.
- Rice, K., Hwang, J., Abrefa-Gyan, T., & Powell, K. (2010). Evidence-Based Practice Questionnaire: A Confirmatory Factor Analysis in Social Work Sample. *Advances in Social Work*, 11(2), 158-173.
- Skledar, N. (2005). *Filozofske, religijske i društvene teme* [Philosophical, Religious and Social Issues]. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Centar za mladež Zaprešić.
- Vaughn, Sh., & Swanson, E. A. (2015). Special education research advances knowledge in Education. *Exceptional Children*, 82(1), 11-24, doi: 10.1177/0014402915598781
- Woo, H., Goo, M., & Lee, M. (2016). A Content Analysis of Research on Disability: American Counseling Association Journals Between 2003 and 2013. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 44, 228-244.

SPECIFICITIES OF THE SCIENCE OF EDUCATIONAL REHABILITATION IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Dejana Bouillet
University of Zagreb, Croatia

Summary

Scientific journals are amongst the most important sources of information regarding the status, content and other relevant characteristics of educational rehabilitation. A content analysis of scientific journals in an area illuminates its main trends and development. If scientific work is accessed as a source of information for the purpose of improving professional practice, the topics to which they are dedicated indirectly reflect professional educational rehabilitation practices in a particular geographical area and time - particularly its content and theoretical concepts, as well as the possibilities of implementing scientific and theoretical achievements of the scientific discipline itself. This work seeks to analyse basic trademarks of educational rehabilitation practice in the countries from Central and Eastern Europe, specifically 15 post-socialist countries which have, seen substantial political and social changes during the 1990s. Among these are 11 members of the EU (Bulgaria, Croatia, Czech

Republic, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia, Hungary), alongside 4 former Yugoslavian republics, currently candidates for joining the EU (Bosnia / Herzegovina, Serbia, Montenegro, and Macedonia).

This research includes 4 scientific journals in which educational rehabilitation scientists have published most of the existing scientific work during the period from 2008 to 2016. These are: the *Croatian Review of Rehabilitation Research*, the *Journal of Special Education and Rehabilitation*, *Research in Developmental Disabilities* and *Special Education*. This research is based on an analysis of 273 published abstracts, by means of quantitative content analysis. The analysed content has been categorised according to the year of publishing, subject of the research, difficulties which the research was focused on, type of publication, applied methodology, type and specificities of the research samples.

When compared to other social sciences, a rather small portion of journals and published research within the science of educational rehabilitation indicates that this is a relatively young and small scientific community which is facing complex scientific and professional challenges, considering the diversity and needs of its target population. It is also evident that authors from 15 post-socialist countries still tend to publish their work in domestic journals more frequently, with a proportionately weaker international orientation.

The main hypothesis has been partially confirmed- that the science of educational rehabilitation in European post-socialist countries has a recognisable content and methods, with a primary purpose of developing scientifically verified interventions which contribute to the promotion of developmental, educational and social status for people with various difficulties. It was established that there is recognisable content and methods, but the predominance of scientifically verified interventions has not been established.

The results of the quantitative content analysis has shown that the science of educational rehabilitation is primarily characterised by themes of specific abilities of a certain group of people with disabilities, with an analysis of the efficiency of various interventative methods being present in one third of the publications. The greatest number of publications is focused on an analysis of individual difficulties, so it can be concluded that the characteristics of social, developmental and academic status of specific vulnerable social groups are a predominant theme of educational rehabilitation science in Central and Eastern Europe. Therefore, research of the efficiency of educational rehabilitation interventions is rare and this is expected to change in the near future, since educational rehabilitators are ethically bound to use scientifically proven methods and interventions. There is a clear predominance of empirical research, based on quantitative data, within the educational rehabilitation scientific publication opus, with correlation between two or more phenomena

or characteristics, and this being the most common. However, research is usually conducted on small and convenient samples, while rigorous experimental research with probability-based sampling is extremely rare.

In conclusion, the results of this research indicated the need for further improvement of scientific activities within the science of educational rehabilitation in Central and Eastern Europe, both in the diversity of scientific methodology and regarding the focus on the interventions themselves (including evaluation, but also the theoretical basis regarding their meaningfulness).

Corresponding author: Dejana Bouillet,
e-mail: dejana.bouillet@ufzg.hr